

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 23 (1995/1996)

Številka 1

Strani 20-22

Marijan Prosen:

NOS

Ključne besede: astronomija, vesolje, ozvezdja, Pegaz, Enif, M 15.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/23/1252-Prosen.pdf>

© 1995 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

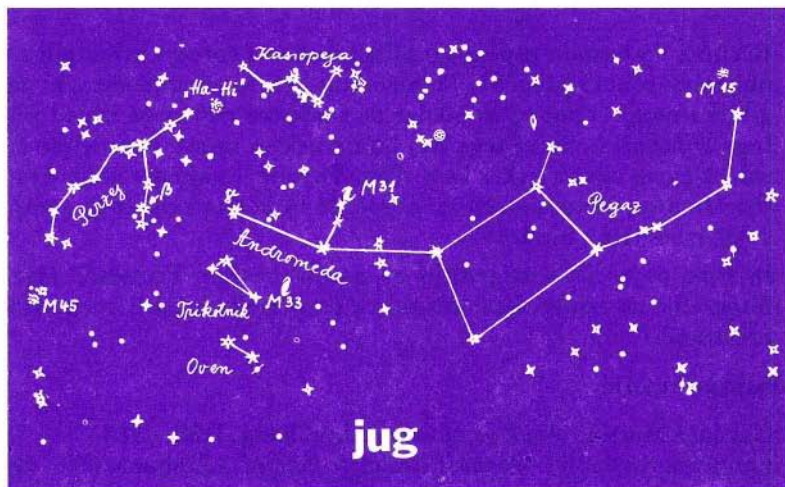
© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

NOS

Tudi nos najdemo na nebu – sicer ne človeškega, ampak živalskega. Nos konja, vendar ne navadnega. Najdemo nos krilatega nebesnega konja – Pegaza.

Sredi jeseni visoko na južnem delu neba lahko opazujemo ozvezdje *Pegaz* (slika 1). To ozvezdje upodablja tistega konja, ki ga je po starogrški pripovedi prvi ukrotil in zajahal veliki grški junak Perzej. Z njim je letal po nebu. S Pegazovo pomočjo je Perzej opravil številna junaštva. Rešil je tudi lepo princeso Andromedo, ki jo je, prikovano na skalnato pečino, hotel požreti ogromen pošasten morski kit.

Slika 1. Ozvezdje Pegaz, v njem zvezda Nos in kroglasta kopica M 15. Fizikalne karakteristike zvezde in kopice poiščite v kakem zanesljivem priročniku, na primer v *Karti severnega in južnega neba*, ki je izšla pri DMFA Slovenije, ali v kakšnem računalniškem programu.

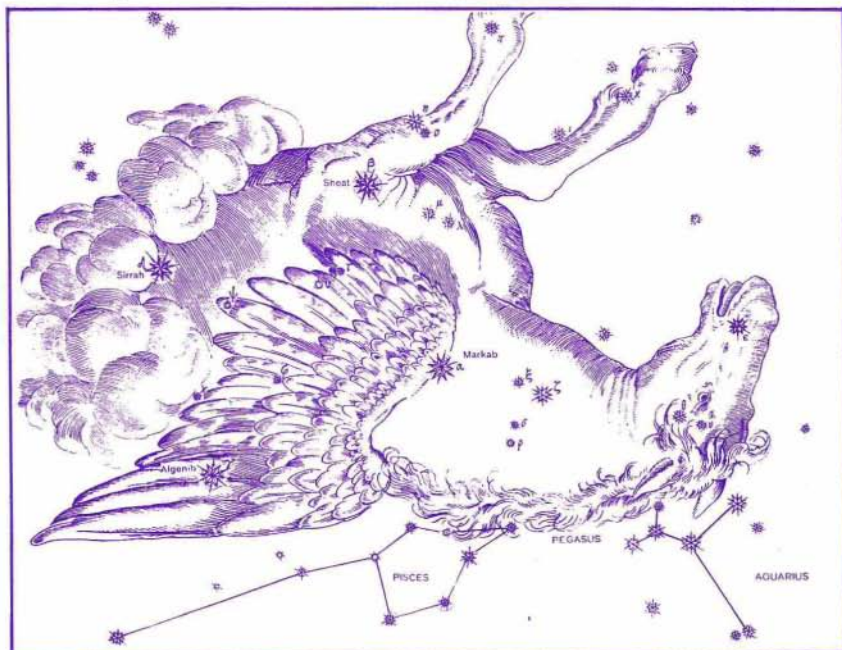
Za nebesnega Pegaza je značilno troje: ima krila, zato lahko leta; večinoma je narisano obrnjeno na glavo; nikdar ga ne prikazujejo celega, vedno le kot polovico konja. To pojasnjujejo tako, da naj bi ozvezdje predstavljalo pravkar rojenega konja, takega, ki pravkar leze iz morja.

Pegaz je nekoč na neki gori v Grčiji močno poskakoval. Zaradi udarca njegovih kopit se je udrla zemlja. Iz udrtine je pritekla voda. To je bil slaven konjski izvir. Voda iz tega izvira je imela nenavadno čarobno moč. Kdor jo je pil, ga je navdihnila s pesnikovanjem. Ne samo zaradi junaštev, tudi zaradi čarobne vode so stari Grki tako čistili Pegaza, da so ga postavili na nebo, kjer so ga občudovali.

Ozvezdje Pegaz je sestavljeno iz štirih svetlih zvezd, ki oblikujejo na nebu velik "kvadrat" (*Miza*), od katerega štrlita dva različno

Slika 2. Kroglasta zvezdna kopica M 15, posneta z zelo zmogljivim daljnogledom.

Slika 3. Takole je ozvezdje Pegaz narisal nemški astronom Johann Boyer v svojem zvezdnem atlasu *Uranometrija* (1603).

dolga zvezdna kraka. Na koncu daljšega čepi zvezda *Enif* (ϵ Pegaza), kar v arabščini pomeni *Nos* (*konja*) (sliki 1 in 2). To zvezdo omenjamo zato, ker jo brez težave najdemo v jasnih jesenskih nočeh, v njeni neposredni bližini pa še leži znana kroglasta zvezdna kopica - gruča M 15.

Predlagam, da v jasni noči brez mesečine s prostim očesom najprej poiščete in opazujete zvezdo *Nos*. Potem vzemite lovski daljnogled in z njim opazujte še prekrasno zvezdno kopico M 15. Vidna je kot nežen drobcen puhast oblček.

Marijan Prosén